

การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน
กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่
ตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Establishing community enterprises from local assets for sustainability.
Case Study of Pracharat Bang Bai Mai Floating Market Enterprise
Bang Bai Mai Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province

อินทร์อิสระ แก้วกล้า (Ainait Sara Klerwkla)
อาจารย์ ธิดาทิพย์ ปานโรจน์ (Tidathip Panrot)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาการสร้างวิสาหกิจตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ ตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำ โดย การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกรายบุคคล ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญของตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ ตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แห่งนี้ประกอบด้วยผู้ก่อตั้ง และชาวบ้านในชุมชนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) รวมกับ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม(Non-Participatory Observation) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้เครื่องบันทึกเสียง (Recorder) บันทึกในขณะทำการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1) การสร้างวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อ ความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ ตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก่อตั้งขึ้นในปี 2560 และ เริ่มเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2560 เดิมทีชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร ปลูกมะพร้าว พืชผักปลอดสารพิษดอกไม้สวยงาม มีการแปรรูปผลผลิตเป็นขนมไทย อาหาร และนำผลผลิตที่ได้ส่งออกไปจำหน่าย ผู้ก่อตั้งเล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่มีอยู่เพื่อสร้างรายได้เสริม ในชุมชนจึงได้จัดตั้งตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ ตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ขึ้นเพื่อให้ ชาวบ้านได้ นำผลผลิตมาจำหน่าย เป็นการส่งต่อผลผลิตจากมือเกษตรกรถึงมือผู้บริโภคโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ผู้สนใจได้เข้ามาเยี่ยมชมตลาดน้ำ เข้ามาชมภูมิปัญญาการทำขนมในท้องถิ่น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตลาดน้ำแห่งนี้นอกจากจะสร้างรายได้เสริม ให้กับคนในชุมชนแล้วยังทำให้เด็กๆรุ่นลูกรุ่นหลานเห็นคุณค่าของการทำเกษตรกรรมที่มีอยู่

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ ตำบลบางไผ่ อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือสภาพอากาศที่ร้อนมากจนอาจจะเป็นอุปสรรคต่อนักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ ในชุมชนขนาดพื้นที่ในการ จอดรถมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ : วิสาหกิจชุมชน / สินทรัพย์ท้องถิ่น / การสร้างความยั่งยืน

This research has the objective To study 1) To study the construction of the Pracharat Floating Market Enterprise, Bang Bai Mai Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province 2) to study the problem And obstacles in the operation of Pracharat floating market enterprise

by Data collection by interviewing method In-depth individual Key Information Provider of Pracharat Floating Market, Bang Bai Bai Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province This is composed of the founder And villagers in Shunchon, tools used in Data collection, which is a semi-

structured interview, combined with Non-Participatory Observation, is the primary tool for data collection. And use a voice recorder (Recorder) to record during the interview.

The research results were found that from Objective 1) Creating community enterprises from local assets for Sustainability of Pracharat Floating Market Enterprise Group, Bang Bai Bai Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province It was established in 2017 and started as an Official on April 12, 2017. Originally, most of the villagers in the community farmed coconut, organic vegetables, beautiful flowers. The products are processed into Thai desserts, food, and the products that have been exported for sale. The founders saw the importance of promoting existing agriculture to generate additional income. In the community has established Pracharat Floating Market, Bang Bai Bai Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province, for the villagers to bring production to sell This is to pass the produce from farmers to consumers without having to go through the middleman. Travel for those who are interested to visit the floating market. Come and see the wisdom of local baking.

Benefits from the integration of the community enterprise, this floating market, in addition to generating additional income for the people in the community, also makes the children, generations to see the value of existing agriculture and

Objective 2) Problems and obstacles in the operations of the Pracharat Bang Bai Mai Floating Market Enterprise Group, Bang Bai Mai Subdistrict, Mueang District, Surat Thani Province, such as the extremely hot weather that may hinder tourists, the image of the Community and the size of the area in the parking lot are insufficient with the number of tourists.

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันปรับเปลี่ยนตัวเองจากสังคมอยู่ แบบพอเพียงมาเป็นสังคมที่มุ่งมั่งคั่งอยู่แบบมั่งคั่งและ ร่ำรวย มีการสะสมส่วนเกินในการผลิตเพื่อขาย มุ่งแสวงหากำไรมากที่สุด และส่งเสริมการบริโภคในนามของ“การพัฒนา”รวมถึงการทำให้ทันสมัย (Modernization) ซึ่งในความเป็นจริงคุณภาพชีวิตของคนไทยมิได้ เพิ่มขึ้นจริงตามดัชนีการบริโภคและกำไร ตามวัตถุประสงค์ของเครื่องอำนวยความสะดวกที่ล้นเหลือแต่อย่างใด ปัจจุบันจึงถือเป็นยุคสมัยที่ผู้คนมีหนี้สินมากมาย ครอบครัวแตกแยกล้มเหลว เด็กขาดความอบอุ่น ชุมชนขาดการพัฒนา หัวหน้าครอบครัวทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมาบริโภคตามกระแสนิยมอันบ้าคลั่ง จึงเป็นผลพวงของการพัฒนา“เอาเงินนำหน้า เอาปัญญาตามหลัง” การพัฒนาประเทศในรอบ ๔๐ ปี ที่ผ่านมามีมุ่งเอาเศรษฐกิจนำหน้า เอาตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวชี้วัด (GDP) ซึ่งได้สร้างช่องว่างรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งมีคำเปรียบเปรยว่า“สังคมไทยเป็นสังคมรวยกระจุก จนกระจาย” ดัชนีความสุข(GDH) จึงเป็นประเด็นที่คนทั่วไปเริ่มกล่าวถึงและเรียกร้องให้กลับมาใช้เป็นหลักหรือเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

เทศบาลตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงเล็งเห็นปัญหาที่ผลผลิตของเกษตรกรในชุมชนจากการที่ชาวบ้านในชุมชนนั้นมีการนำผลผลิตของตนเองมาจำหน่าย รวมไปถึงการแปรสภาพ เพื่อจะขายรายได้เสริมใช้ในครัวเรือน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ มีอาชีพทำการเกษตรปลูกผักรวมไปถึงการทำสวนมะพร้าวเพื่อนำผลผลิตที่ได้นั้นส่งให้กับพ่อค้าแม่ค้าในตลาด หรือร้านขายผักผลไม้ที่รับซื้อในราคาส่ง ซึ่งทำให้รายได้ที่มาจากการทำเกษตรอย่าง

เดียนั้นมีไม่พอต่อการดำรงชีพ ภัยหารายได้ไม่เพียงพอจึงเป็นปัญหาหลัก ด้วยความตั้งใจ จึงรวบรวมกลุ่มชาวบ้านที่อยู่ชุมชนและผู้นำท้องถิ่น ในละแวกบางไผ่ ที่เป็นแหล่งผลิตพืชผลท้องถิ่น รวมตัวกันนำสินค้า ผลผลิต และนำภูมิปัญญาต่างๆในท้องถิ่น ร่วมกันตั้งร้านค้า โดยตั้งชื่อว่า ตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่

เป้าหมายสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มร้านค้าวิสาหกิจชุมชน คือการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างให้เกิดเป็นรายได้ให้กับคนในชุมชนและบริเวณโดยรอบ นอกจากนี้ยังทำให้ชาวบ้านและผู้คนที่เข้ามาเยี่ยมชมตลาดน้ำแห่งนี้ได้รู้จัก พืช ผลผลิตที่มาจากคนในชุมชนเพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้เชิงเกษตรกรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการคำนึงถึงคุณค่าของสินทรัพย์ในท้องถิ่นเพื่อให้ทรัพยากรที่มีค่าเหล่านี้ สืบต่อไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน จึงทำให้ ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันอนุรักษ์สินทรัพย์เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป

2.คำถามการวิจัย

2.1. การสร้างวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจตลาดกลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำพระราชวังบางโขน ตำบลบางโขน อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดขึ้นได้อย่างไร

2.2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจตลาด กลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำพระราชวังบางโขน ตำบลบางโขน อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอะไรบ้าง

3.วัตถุประสงค์ ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาการสร้างวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจตลาดกลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำพระราชวังบางโขน

3.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจตลาดกลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำพระราชวังบางโขน

4.ประโยชน์ที่จะได้รับ

4.1 ผลการศึกษาสามารถเป็นแนวทางในการสร้างวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจตลาดกลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำพระราชวังบางโขน

4.2 ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนา และสร้างวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน

4.3 ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

5.ขอบเขตการวิจัย

การสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน กรณีศึกษา : กลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำพระราชวังบางโขนกลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

5.1 ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่มีเนื้อหาจากแหล่งทุติยภูมิพร้อมวิเคราะห์ข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยสาระสำคัญต่างๆ รวมไปถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกลุ่มชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน

5.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้การให้สัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนกลุ่ม วิสาหกิจตลาดน้ำพระราชวังบางโขน

5.3 ขอบเขตด้านเวลาและสถานที่

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ผลการศึกษาโดยเริ่มต้นตั้งแต่ เดือนกรกฎาคมถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 สถานที่ดำเนินการเก็บข้อมูลการทำวิจัยตลาดน้ำพระราชวังบางโขน ตำบลบางโขน อำเภอมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

6.นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน(Small and Micro community Enterprise--SMCE) คือ กม ประกอบการชุมชนโดยที่มีสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของปัจจัย ทั้งในด้านการผลิต การค้า และการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยการผลิตนี้ให้เกิดสินทรัพย์ ที่เกิดจากทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การยึด

โยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์แบ่งสุขซึ่งกันและกัน โดยผ่าน การประกอบกระบวนการของชุมชน

สินทรัพย์ ท้องถิ่น (Local Assets) คือ ทรัพยากรที่อยู่ ในการควบคุมของเจ้าของในพื้นที่นั้นๆ สิ่งที่เป็น รูปธรรมจับต้องได้ หรือสิ่งที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ ได้ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นที่อยู่ละแวก โดยรอบ สามารถตีมูลค่าเป็นราคาและใช้แลกเปลี่ยนเป็นเงินตราได้ ซึ่งบุคคลหรือกิจการที่เป็นเจ้าของสามารถ ถือเอาประโยชน์ ได้จากสินทรัพย์นั้นๆ

การสร้างความยั่งยืน (Sustainability) คือความมั่นคง ถาวร ของทรัพยากรแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในองค์กร หรือในพื้นที่นั้น เป็นการดูแลรักษาทรัพยากรให้ เกิดการพัฒนาไปตามลำดับขั้นของสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การรักษา นั้นต้องก้าวหน้าตาม นวัตกรรมที่ขึ้น เพื่อเป็นการรักษาเกิดสภาพแวดล้อมให้ คงอยู่สืบต่อไปยังชั่วอายุคนรุ่นลูกรุ่น หลาน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักคุณค่าของและส่งคุณค่าต่อไปอีกยาวนาน

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความยั่งยืน

กรณีศึกษา : กลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางโดยมีรายละเอียดของหัวข้อในการทำวิจัยดังต่อไปนี้

- 1.วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community)
- 2.สินทรัพย์ (Assets)
- 3.สร้างความยั่งยืน (Sustainability)

1. วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community)

1.1 ความหมาย ตามความหมายของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์, 2548) และ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556)

สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึงกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือกิจกรรมอื่นๆ โดยกลุ่มคน หรือคณะบุคคลที่เป็นสมาชิกของชุมชนที่มีความผูกพันกันมีวิถีชีวิตร่วมกันเป็นเจ้าของ และร่วมดำเนินกิจการ มุ่งจัดการทุนความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การสร้างรายได้ เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นเครื่องมือแก้ปัญหา และพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (ดรณ สมิตะเกษตริน, 2552) กล่าวว่า บริบทของวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ บริบทของชุมชน ประกอบด้วยลักษณะและโครงสร้างของสังคม รูปแบบความเป็นอยู่ อาชีพและรายได้ ความรู้ ภูมิปัญญา การประยุกต์และการสืบทอด รวมถึงประสบการณ์จากผู้รู้ในชุมชน การบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน และสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย ความเป็นมา การพัฒนาการขององค์กร โครงสร้าง และการบริหารจัดการองค์กร ทรัพย์สินและการเงิน การดำเนินงานกิจกรรมขององค์กร การบริหารจัดการด้านการผลิต และการตลาดขององค์กร เป็นต้น

1.2 ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556) ระบุว่า วิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อน ระบบเศรษฐกิจชุมชนจากภาคการผลิตและบริการ จากกิจกรรมที่มีความหลากหลายเน้นกระบวนการเรียนรู้ และการพึ่งพาตนเอง โดยการพัฒนาค้นคว้าคู่ กับการพัฒนากิจการร่วมกัน ก่อให้เกิดทางเลือก ใหม่ที่สร้างสรรค์ จากทุนของชุมชนเกิดการสร้างงานและสร้างรายได้(สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548) ระบุว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบกิจการในระดับชุมชนที่ได้รับการรับรองตาม

กฎหมาย มีสิทธิ์ในการได้รับการส่งเสริมและการได้รับการสนับสนุนการพัฒนากิจการที่ตรงตามความต้องการ จากมาตรการที่ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจัดให้

1.3 ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน (เสรี พงศ พิศ ,2544) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบกิจการที่ ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการสร้างผลผลิตจากกระบวนการชุมชน จากวัตถุประสงค์ ทรัพยากร แรงงาน และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อจากทุนของชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ และการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเหมาะสม มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัว และชุมชนเป็นเป้าหมาย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556) ระบุว่า วิสาหกิจ ชุมชนสามารถ แบ่งเป็น 2 ประเภทโดยแบ่งตามกิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย การแปรรูปหรือ การพัฒนาผลผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่มจากการผลิตทางการเกษตรที่เป็นอาชีพหลัก รวมถึงทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อลดรายจ่ายและการพึ่งพาตนเอง และการแบ่งตามระดับการพัฒนา ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชน พื้นฐานเพื่อการบริโภคหรือใช้ ประโยชน์ ในครอบครัวและชุมชน และขั้นก้าวหน้า ที่เป็นพัฒนาต่อเนื่องจากระดับพื้นฐาน โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีตอบสนองชุมชน เครือข่าย และการตลาด ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นกิจการที่ดำเนินโดยคนในชุมชนเพื่อผลิตสินค้าหรือ บริการตอบสนองความต้องการของชุมชนและการพึ่งพาตนเอง เน้นการจัดทุน ความรู้ และทรัพยากรอย่างสร้างสรรค์

2.สินทรัพย์

สินทรัพย์ ที่มีตัวตน (TangibleAssets) หมายถึง สินทรัพย์ที่สัมผัสได้ มองเห็นและมีตัวตนได้แก่ เงินฝากธนาคาร ตัวเงินรับ ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ วัสดุสำนักงาน ที่ดิน ฯลฯอาหาร และอุปกรณ์

สินทรัพย์ ที่ไม่มีตัวตนTangible (Assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่อาจสัมผัสได้ไม่อาจแลเห็นแต่ประโยชน์ ต่อการดำเนินงานของกิจการ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะเป็นสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย กำหนด เช่น สัมปทาน สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ ค่าความนิยม ค่าเครื่องหมายการค้าสัญญาเช่าค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งกิจการ และค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี ฯลฯ

ประเภทของสินทรัพย์ (Assets)

ในการจัดประเภทของสินทรัพย์ แบ่งออกเป็น3ประเภท ได้แก่

1. สินทรัพย์หมุนเวียน (Current Assets) หมายถึง เงินสดหรือสินทรัพย์ อื่นๆ ที่มีเหตุผลจะคาดหมายได้ว่าจะเปลี่ยนเป็นเงินสด หรือขาย หรือใช้ หมุดไประหว่างรอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการ ถ้ารอบระยะเวลาการดำเนินงานตามปกติของกิจการสั้นกว่า 1 ปี ให้ถือระยะเวลา 1 ปี เป็นเกณฑ์ ในการจัดประเภทสินทรัพย์หมุนเวียน ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร เงิน ลงทุนชั่วคราว ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ ฯลฯ

2. สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน (NonCurrent Assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของสินทรัพย์ หมุนเวียนให้ จัดเป็นประเภท สินทรัพย์ ที่ไม่หมุนเวียน ได้แก่ ระยะเวลา ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

3. สินทรัพย์ อื่นๆ (Other Assets Sundry Assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่อาจจัดเข้าเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน หรือสินทรัพย์ถาวรได้ เช่น เงินลงทุนระยะยาว ที่ดิน ที่มีได้ใช้ในการกิจการในปัจจุบัน

สินทรัพย์อื่นๆ (Other assets) หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่อาจจัดเข้าเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน หรือสินทรัพย์ถาวรได้ เช่น เงินลงทุนระยะยาว หน่วยลงทุนกองทุนรวม ที่ดินที่มีได้มีไว้ดำเนินการ ที่ดินที่มีไว้เพื่อรอการใช้ประโยชน์ในภายหน้ารายจ่ายหรือค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี เป็นต้น

3.แนวคิดการสร้างความยั่งยืน

แนวคิดการสร้างความยั่งยืนขององค์กร (corporate sustainability) เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง ในการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจสมัยใหม่ แนวคิดนี้เสนอว่าการเติบโตและผลกำไร (corporate growth and profitability) ขององค์กรเป็นสิ่งสำคัญแต่ขณะเดียวกัน หากจะให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างยั่งยืน ธุรกิจจำเป็นต้องมีเป้าหมายเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย (sustainable development) เป้าหมายดังกล่าว เช่น การปกป้องสิ่งแวดล้อม การสร้างความเสมอภาคและความ เป็นธรรมทางสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการกระจายรายได้ เป็นต้น

กล่าวอีกนัยหนึ่ง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของธุรกิจนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน แต่ขณะเดียวกัน ก็ต้องไม่ส่งผลร้ายต่อชีวิตความเป็นอยู่ ของคนรุ่นต่อไป กิจการควรคำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์ แก่คนในสังคมอย่างเสมอภาคกัน กิจกรรมของธุรกิจนั้นต้องมีส่วนส่งเสริมสภาวะ ความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคม และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แนวคำถามสำหรับการ สัมภาษณ์ แบบ กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory Obsevation) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่อง บันทึกเสียง (Recorder) บันทึกในขณะที่ทำการ สัมภาษณ์ให้มากที่สุดและยังเป็นการทบทวนข้อมูลและ ตรวจสอบความถูกต้องของการจดบันทึกอีกครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่

- แบบสัมภาษณ์
- เครื่องบันทึกเสียง
- กล้องถ่ายรูป 3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งที่มา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory Obsevation) การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกรายบุคคล(In-depth interview)การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group-Interview) และวิธีการ ตรวจสอบแบบสามเส้า(Triangulation Method)

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เป็นข้อมูลที่ได้ศึกษาเก็บรวบรวมจากแหล่งที่มาของข้อมูลโดยตรงซึ่งทำได้โดยการ สัมภาษณ์ การสอบถาม ซึ่งข้อมูลประเภทนี้เป็นข้อมูลที่ไม่มีผู้ใดเก็บรวบรวมไว้ก่อน โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้างเป็นเครื่องมือหลักร่วมกับการลงพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำพระราชัฐบางไผ่ ตำบลบางไผ่ ตำบล บางไผ่ อำเภอมะนัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ที่มาของการนำปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ มาใช้ในการทำการเกษตร โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา และสัมภาษณ์จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องคือ กลุ่มวิสาหกิจ ตลาดน้ำพระราชัฐบางไผ่ โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ เฉพาะเจาะจง(Purposive Selection)

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ในงานวิจัยนี้ข้อมูลทุติยภูมิคือ ข้อมูลอื่นที่ไม่ได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยตรงแต่ ได้จากข้อมูลที่มี ผู้อื่นเก็บรวบรวมข้อมูลไว้แล้วเกี่ยวข้องกับการเลือกใช้กลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำพระราชัฐบางไผ่ โดยผู้ทำวิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงาน เอกสาร และสิ่งพิมพ์ที่ เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย ต่อไป ซึ่งแหล่งที่มาของข้อมูลทุติยภูมิ 2 แหล่ง

1. ข้อมูลต่างๆจากวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. รายงาน และบทความ จากหนังสือ ซึ่งจะมีการพิมพ์เผยแพร่เฉพาะในส่วนของคุณสมบัติที่เผยแพร่ได้ในรูป ของรายงานต่างๆ เช่น บทความต่าง บทความ วารสารและสิ่งพิมพ์รวมถึงเอกสาร ที่ได้รับการเข้าร่วม ประชุม และสังเกตการณ์ในวาระต่างๆ

3.4.3 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participatory Obsevation) การสังเกตการณ์แบบไม่มี ส่วนร่วม (Non Participatory Obsevation) เป็นการฟัง ข้อมูลที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ในพื้นที่ กลุ่มวิสาหกิจ ตลาดน้ำพระราชัฐบางไผ่ โดยได้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบมีการจดบันทึกข้อมูลข้อสำคัญที่ได้จากการสังเกต มีการเชื่อมโยงข้อมูลเชิงตรรกะ รวมทั้งความสำคัญของการควบคุมความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลใน

การศึกษาครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยจะเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมรับฟัง ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์ พร้อมจดบันทึกข้อมูลทัศนคติและความเชื่อ ที่ส่งผลต่อวิธีการเลือกใช้ปุ๋ยเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรในชุมชนบ้านหนองขอน ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และนำมาสรุป รวมถึงการประเมินผล

3.4.4 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (n-depth Interview) ในการสัมภาษณ์จะซักถาม พูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์เป็นการถามแบบเจาะลึกแล้วถามอย่างละเอียดถี่ถ้วน การถามนอกจากจะให้คำอธิบายแล้วยังต้องถามถึง เหตุผลด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้จะใช้ได้ดีกับการศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่างๆ

3.4.5 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ นิยมใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) ซึ่งกระทำได้ 3 ลักษณะดังนี้

1) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ด้านข้อมูล เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มา ของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่าถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ ข้อมูลต่างคนนั้นจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่

2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ด้านผู้วิจัย เป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าถ้า เปลี่ยนที่เก็บข้อมูล เป็นผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้วิจัย ข้อมูลที่ได้ควรจะตรงกัน

3) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ด้านวิธีการ เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ จากวิธีการเก็บข้อมูล 3 วิธีที่แตกต่างกันแล้วจะได้ผลเหมือนเดิม เช่น ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้เอกสาร เป็นต้น ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลทำให้ข้อมูลที่ได้นั้น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษาให้มากที่สุด โดยมีการนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด โดยนำข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิมาประมวลเข้ากับแนวความคิดของผู้วิจัยโดยปราศจากอคติในสถานการณ์ และระยะเวลาช่วงเวลาที่ทำการศึกษา เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงของข้อมูลให้มากที่สุด

3.5 การประมวลผลข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้น จะทำการวิเคราะห์โดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ จำแนกประเด็น ทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์รายละเอียดของหัวข้อต่าง ๆ ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติและความเชื่อ ที่ส่งผลต่อกลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ ซึ่งข้อมูลที่ได้มา จากการศึกษาครั้งนี้จะได้ทำการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่ง (ผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน) และวิธีการต่าง ๆ (การสัมภาษณ์แบบถึงโครงสร้าง และการสังเกตการณ์ภาคสนาม) โดยเทคนิค Triangulation ร่วมด้วย และนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์ เพื่อหาบทสรุปในเรื่องนั้นๆ กลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ จะเป็นผู้ให้คำตอบของวัตถุประสงค์ และปัญหาต่าง ๆ ที่จะทำการศึกษา ซึ่งอาศัยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาหลายรูปแบบ อีกทั้งยังมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มา และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนเพื่อที่จะได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการจัดการวิสาหกิจชุมชนจากทรัพย์สินเพื่อความยั่งยืน แนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน

จากแนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์มาจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนแล้วนั้น ได้กลั่นกรองแนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐาน ของการใช้ชีวิตที่เหมาะสม และยังสอดคล้องกับแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานแก่คนไทยทั้งประเทศไว้ เมื่อนำแนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นหลักในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแล้ว จะพบว่าเป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ โดยมีหลักคิดดังนี้

1. การพึ่งพาตนเอง เป็น แนวคิดที่ปราชญ์ทุกคนได้ยึดเป็นหลักในการดำรงชีวิตการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันเอง เป็นวิธีคิดที่สร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชนในอันที่จะสร้างความรักความเอื้ออาทร ความรักความสามัคคีต่อกัน สิ่งนี้เป็นหลักประกันถึงความยั่งยืนที่รองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว และชุมชนวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนจะมีต้นทุนวัตถุดิบที่เกิดขึ้นจากชุมชน หรือท้องถิ่นของตนเอง เช่น มีแหล่งสัตว์น้ำในท้องถิ่น มีพืชที่เป็นพืชท้องถิ่นในการนำมาเป็นวัตถุดิบของการผลิต มีการปลูกข้าว หรือพืชไร่กันในชุมชนหรือท้องถิ่น ที่จะนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นหลักประกันถึงต้นทุนวัตถุดิบที่ไม่ต้องพึ่งพาจากที่อื่น รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้การรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการไม่ได้ถูกปิดกั้น เพียงแต่ไม่พึ่งพาแต่การสนับสนุนของหน่วยงานราชการแต่เพียงอย่างเดียว การรับความช่วยเหลือในความรู้เพื่อต่อยอดการผลิตเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นเช่นกัน

2. การรวมกลุ่ม มีความสามัคคี ร่วมคิดร่วมทำพึ่งพาอาศัยกันในชุมชนชุมชนในชนบทที่เกิดจากการขยายตัวของเครือข่ายจะรู้จักและพึ่งพาอาศัยกันอยู่สม่ำเสมอในสังคมชนบทนั้น การรวมกลุ่มเพื่อแบ่งปัน ซึ่งกันและกันมักจะมีมากกว่าสังคมเมือง ในชุมชนที่มีการรวมกลุ่มจะเกิดการสร้างการแบ่งปันกันขึ้น เพราะในแต่ละครัวเรือนไม่สามารถที่จะทำอะไรได้ในทุกๆเรื่อง ดังนั้นเมื่อครัวเรือนใดท้อ อะไรได้ก็จะนำมาแบ่งปันซึ่งกันและกัน เมื่อชุมชนใหญ่ขึ้นก็จะเกิดการค้าขายสินค้าในชุมชนโดยมีกลุ่มอาชีพต่างๆที่มีผลผลิตตน ำออกมาจำหน่าย ก่อให้เกิดรายได้ที่หมุนเวียนกันในชุมชน ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนสูงขึ้นตามมา ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง อีกทั้งผลผลิตในชุมชนที่เกินความต้องการในชุมชนก็สามารถนำออกมาจำหน่ายภายนอกชุมชนได้อีกด้วย

3. มีการคิดค้นและนำภูมิปัญญาดีๆที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา วิสาหกิจชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น มีเอกลักษณ์ที่เป็นของตัวเองดังนั้นสินค้าหรือผลผลิตดังกล่าวจึงไม่ได้หาได้ทั่วไป แม้ว่าจะเป็นสินค้าแบบเดียวกันแต่ก็จะแตกต่างที่ความเป็นลักษณะเฉพาะตัวไป ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดีควรจะมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีความทันสมัย พัฒนาให้ได้มาตรฐานแต่ยังคงเอกลักษณ์ของตัวเองไว้ตัวอย่างเช่น ปลาส้มของจังหวัดนครพนมจะมีเอกลักษณ์ของปลาที่นำมาทำเป็นปลาที่มีในท้องถิ่นคือปลาในแม่น้ำโขงซึ่งมีทั้งปลารวมชาติและปลาที่เลี้ยงในกระชังแม่น้ำ ทำให้ปลาไม่มีกลิ่นเหมือนปลา ที่เลี้ยงในบ่อทั่วไป รวมทั้ง วิธีการทำก็เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจึงมีรสชาติที่เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น

4. ผู้นำที่ดีมีความเสียสละ มีความริเริ่มที่ดีและมีความมุ่งมั่น ผู้นำ ในชุมชน มีหลากหลายรูปแบบทั้งผู้นำทางการปกครอง ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำที่อุทิศตนเพื่อเป็นแบบอย่างการที่คนมารวมเป็นกลุ่มย่อมต้องมีผู้นำในกลุ่มเพื่อคอยดูแลให้กลุ่มสามารถขับเคลื่อนไปได้ มีความเป็นธรรมในการดูแล รวมทั้งเป็นผู้ ริเริ่มในสิ่งที่ถูกต้อง ลักษณะผู้นำที่ดีย่อมนำพาให้กลุ่มไปได้ดีเช่นกัน วิสาหกิจชุมชนที่ดีจะมีผู้นำเป็นศูนย์รวมจิตใจ ผู้นำที่เสียสละและมีความคิดริเริ่ม มีความมุ่งมั่นจะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถจัดสรรทรัพยากรของวิสาหกิจชุมชนให้เหมาะสมต่อการดำเนินการได้เป็นอย่างดี

วิเคราะห์การจัดตั้งและบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

จากแนวคิดของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและปัจจัยของวิสาหกิจชุมชนที่ ประสบผลสำเร็จนั้น พบว่าวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมนั้น ควรมีการจัดตั้งที่เกิดจากชุมชนเอง ที่ต้องการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือกันในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นการประกอบการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ แต่ไม่ได้ต้องการทำธุรกิจเต็มรูปแบบ แต่เพื่อสร้างรากฐานความมั่นคงให้ สมาชิก ซึ่งถ้าทำคนเดียวจะทำได้ หรือถ้าไปรวมกับสหกรณ์ใหญ่ ๆ ก็กระทำได้ลำบาก เป็นการร่วมกันสร้างระบบสวัสดิการให้ตนเองหรืออีกนัยหนึ่ง สร้างภูมิคุ้มกันให้กลุ่มให้ชุมชน โดยมีพื้นฐานการจัดตั้งที่มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 7 ประการ คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการไม่ใช่เป็นลักษณะที่เจ้าของกิจการเป็นเจ้าแก่ คนนอก หรือคนรวยคนเดียวเป็นเจ้าของ ให้ชาวบ้านเป็นแรงงานเป็นเหมือนโรงงานในหมู่บ้าน: ซึ่งวิสาหกิจชุมชนที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูล มีลักษณะที่เกิดจากมีคนในชุมชนได้ริเริ่มที่ดำเนิน กิจการจากความรู้ที่สืบทอดกันมา ทำกันภายในครัวเรือน ก่อน จากนั้นเป็นการขยายกิจการโดยจัดตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชน โดยมีเหตุผลของการจัดตั้งกลุ่มขึ้น เช่น เพื่อระดมทุนดำเนินงาน เพื่อหาสมาชิกในการช่วยดำเนิน การได้มากขึ้น เพื่อรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนโดยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพขึ้น เป็นต้น ภายหลังจากที่วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งแล้วจะมีการจ้าง แรงงานในการทำงานเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ใช้แรงงานจากสมาชิกเพียงอย่างเดียว

2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน เป็นงานที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เริ่มจากครัวเรือนสู่ชุมชน มีวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ภายในชุมชนหรือในท้องถิ่น : ซึ่งวิสาหกิจชุมชนที่เข้าไปเก็บข้อมูลนั้น พบว่าผลผลิตมาจากการดำเนินงานของชุมชนเอง ที่สำคัญวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่มีภายในชุมชนหรือท้องถิ่นเอง เช่น ปลามาจากแม่น้ำสงครามและการเลี้ยงในกระชังริมแม่น้ำโขงในชุมชน ข้าวมาจากสมาชิกของกลุ่มที่ปลูกกันอยู่แล้ว ครามเป็นพืชที่ปลูกกันในชุมชน ส่วนการผลิตปุ๋ย ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองบ้านหนองสะโน่วัตถุดิบคือมูลไก่ และมูลสุกร ได้จากตำบลข้างเคียงที่มีการเลี้ยงเป็นฟาร์ม ทำให้มีวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอย่างต่อเนื่อง

3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน ไม่ได้เกิดจากการเลียนแบบทำตาม ผลิตภัณฑ์ที่มีมากมายในท้องตลาด หรือทำตามหน่วยงานที่มาสนับสนุนในผลิตภัณฑ์ที่เหมือน ๆ กันในทุกภูมิภาค แต่เป็นผลผลิตของกระบวนการเรียนรู้การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเป็นการค้นคิดอะไรใหม่ ๆ ซึ่งถ้าหากเหลือใช้เอาไปขายข้างนอกก็จะแข่งขันกับคนอื่นได้ : ซึ่งวิสาหกิจชุมชน ที่เข้าไปเก็บข้อมูลนั้น พบว่าผลิตภัณฑ์ที่วิสาหกิจดำเนินการนั้นเป็นการดำเนินการที่ทำกันมาตั้งแต่ รุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย สืบทอด มีการส่งเสริมความรู้ในการผลิตให้มีมาตรฐานชุมชน

4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ทำให้ผลผลิตมีเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นสินค้าที่บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สามารถแข่งขันกับคนอื่นได้ เพราะมีทั้งของเก่าและของใหม่ผสมผสานกัน ทำให้ได้ของดีท้องถิ่นและรูปแบบหรือนำเทคนิค สากลมาเสริมหรือผสมให้กลมกลืน: วิสาหกิจ

ชุมชนที่เข้าไปเก็บข้อมูลนั้น ผลผลิตเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และได้รับการส่งเสริมความรู้เพื่อให้มีมาตรฐานเพิ่มขึ้น มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ หมายถึง การดำเนินการวิสาหกิจชุมชนไม่ใช่นำที่การผลิตเรื่องหนึ่งสองเรื่องเพื่อขายอย่างเดียวแต่ผลิต แปรรูป จัดการให้เกิดการประกอบการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เป็นหลัก : ซึ่งวิสาหกิจชุมชนที่เข้าไปเก็บข้อมูลนั้น พบว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมานั้นเกิดจากการผลิต เพื่อใช้ในชุมชนมาก่อน จนกระทั่งเป็นที่ต้องการของท้องถิ่นอื่น จึงมีการขยายกิจการให้มีผลผลิตมากขึ้น คุณภาพมีมาตรฐานเพิ่มขึ้น เพื่อจำหน่ายในตลาดต่าง ๆ ทั้งตลาดใกล้เคียงจนถึงตลาดในและนอกประเทศ

6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ วิสาหกิจชุมชนเกิดได้ สำเร็จได้ด้วย “ความรู้และปัญญา” ไม่ใช่เพียงเพราะมีเงินมีงบแล้วจะเกิดได้ การใช้ “เงินนำหน้าปัญญาตามหลัง” อาจเกิดได้ แต่เพียงโครงการแต่ไม่อาจเกิดการพัฒนายั่งยืน การเรียนรู้จะทำให้เข้าใจกระบวนการวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด: การเรียนรู้ถือเป็นการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพที่ดีขึ้น การผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งวิสาหกิจชุมชนที่เข้าไปเก็บข้อมูลนั้น มีการเรียนรู้และเพิ่มเติมความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

7. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย ถ้าไม่มีการเรียนรู้ก็จะไม่เข้าใจถึงปรัชญาวิสาหกิจชุมชน การที่ต้องการผลิตให้มากเพื่อให้เกิดรายได้มากตามมานั้น มีองค์ประกอบของหลักการตลาด หลักการทางธุรกิจที่ต้องคำนึงถึงอยู่มาก หากผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนไม่มีองค์ความรู้เหล่านี้ เร่งแต่ผลิตสินค้าให้จำนวนมากเพื่อต้องการจำหน่ายให้มาก แต่ไม่เป็นที่ต้องการของตลาดหรือต้นทุนแพง กว่าสินค้าที่ผลิตจำนวนมากแล้ว ก็เกิดการขาดทุนและทำให้วิสาหกิจชุมชนนั้นล้มเลิกไปในที่สุด : หลักการนี้วิสาหกิจชุมชนที่เข้าไปเก็บข้อมูล มีพื้นฐานมาจากการพึ่งตนเองเป็นหลักและค่อยพัฒนาจนมีความเติบโตอย่างต่อเนื่อง ไม่เร่งการเติบโตอย่างไม่มั่นคง

จากพื้นฐานการจัดตั้งที่มีองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 7 ประการนั้น จึงพบว่าวิสาหกิจ ชุมชนไม่ได้เริ่มจากการเรียนรู้วิธีทำแต่เริ่มจากการเรียนรู้วิธีคิดที่ถูกต้อง นั่นก็หมายถึงชุมชนมีองค์ ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นกันอยู่แล้ว และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นมาขยายต่อสร้างผลผลิต ที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง วิสาหกิจชุมชนนั้นมีหลายระดับทั้ง ระดับครอบครัวชุมชนและ เครือข่ายระหว่างชุมชนในตำบลเดียวกันหรือระหว่างตำบล แล้วแต่จะมีการจัดการอย่างไร บางแห่งร่วมกันผลิตร่วมกันบริโภค บางแห่งกระจายกันผลิตแล้วร่วมกันบริโภค บางแห่งร่วมกันเรียนรู้ให้มีกลุ่มผลผลิตแล้วชุมชนร่วม กันบริโภค หรือบางเรื่องครอบครัวเอาไปทำเอง ทำกันแบบผสมผสานหลายลักษณะ โดยมีการทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ร่วมกัน คิดร่วมกันทำจัดการผลผลิต การตลาดการบริโภคได้ดีกว่าการทำเพียงหมู่บ้านเดียว

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นเรื่องเดิมที่ชุมชนเคยดำเนินการมาแต่เก่าก่อน มีการทำอย่างมีแบบแผน มีระบบ มีขั้นตอน เริ่มต้นจากการเรียนรู้การคิดก่อน แล้วค่อยลงมือทำเน้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ต่างจากรัฐกิจชุมชนซึ่งเน้นที่กระบวนการ ผลิต การแปรรูปการบริหารจัดการ ที่มุ่งสู่ตลาดใหญ่ วิสาหกิจ ชุมชนเป็นระบบที่มีความหลากหลายของกิจกรรมเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน เป็นการประกอบการบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่าง รู้คุณค่า เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ทางสังคมแก่ชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด และมุ่งต่อการรักษาระบบนิเวศน์ของสังคมโดยรวม วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะช่วย ขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยนำเอาหลักการ เศรษฐศาสตร์ชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ อย่างเช่นในตำบล หนึ่งมีวิสาหกิจชุมชน 20 - 30 อย่าง และทำการผลิตเพื่อบริโภคในท้องถิ่น ลดการซื้อจากภายนอก ลงได้ประมาณหนึ่งในสี่วิสาหกิจชุมชนที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานและวงจรชีวิตของชุมชนจะทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน ระบบที่พึ่งพาตนเองได้ชุมชนมีรายรับมากกว่ารายจ่าย ผลิตอาหาร และปัจจัยพื้นฐานได้เองถ้าไม่มีวิสาหกิจชุมชน ไม่มีเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนก็ได้แต่รอรับความช่วยเหลือจากรัฐหรือจากภายนอกต้องขึ้นอยู่กับคนอื่นพึ่งตนเองไม่ได้กลายเป็นระบบอุปถัมภ์ที่ชุมชนต้องพึ่งพาคนอื่นตลอดไป

นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนจะเน้นในเรื่องของวิธีคิดและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด ปัญหาที่ผ่านมาของชุมชนนั้นเป็นปัญหาวิธีคิดมากกว่าวิธีทำ ชุมชนสามารถผลิตได้มากมาย แต่ขายไม่ออก หาดตลาดไม่ได้เพราะเริ่มต้นจากวิธีทำจากสูตรสำเร็จ จากการเลียนแบบ การทำวิสาหกิจ ชุมชนนั้น จึงควรเริ่มต้นจัดทำเพื่อให้พอกินพอใช้ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ก็สามารถผลิตสู่ตลาดได้และการคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดนั้นต้องเป็น ผลิตภัณท์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มาจากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพหรือทรัพยากรในท้องถิ่นบวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม โดยควรเริ่มจากเล็กไปหาใหญ่เพื่อที่จะสร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งก่อน ทำกินทำใช้ก่อน ทำทดแทนสิ่งที่จะต้องซื้อให้ได้มากที่สุด หากต้องการที่จะนำมาผลิตเป็นผลิตภัณท์ออกสู่ตลาด ก็ควรเรียนรู้การจัดการและกลไกทางการตลาดให้ดีทั้งนี้ภาครัฐเองก็ควรให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตลาด โดยอาจให้ภาคเอกชนที่ต้องการผลผลิต เข้าช่วยให้คำแนะนำในการจัดการผลผลิตเพื่อนำออกสู่ตลาดการค้าระดับใหญ่ต่อไป

จากผลการศึกษาการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากสินทรัพย์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนกรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจตลาดน้ำประชารัฐบางไผ่ ตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี นั้น จะพบว่าวิสาหกิจชุมชนที่จัดแบ่งได้ 2 ประเภท ที่มีวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน ที่มีเป้าหมายคนละระดับ กล่าวคือ

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ที่ดำเนินกิจกรรมในการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยน หรือจำหน่าย ในชุมชนหรือในท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้เกิด ระบบเศรษฐกิจภายในชุมชน ที่สามารถพึ่งตนเองได้มีเงินหมุนเวียนกันภายในชุมชน มีลักษณะที่พอเพียงไม่มุ่งหวังถึงขั้นร่ำรวย อาหารที่ผลิตเพื่อการบริโภคมีความปลอดภัยมากกว่าอะไรที่จะได้ จากการทำกิจการนั้น ๆ และจากแนวคิดของปราชญ์ชาวบ้านในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืน นั้น มีปัจจัยที่สำคัญในเรื่องการพึ่งพาตนเอง การออม ความสามัคคีการมีการนำที่ดีและมีการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแนวทางในการดำเนินงาน เมื่อวิเคราะห์ถึงความสำเร็จแล้วพบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้มีปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ คือ มีการพึ่งพาตนเอง ริเริ่มการดำเนินงานจากชุมชนไม่ได้อาศัยหน่วยงานต่าง ๆ มาสนับสนุนหรือจัดตั้งให้มีวัตถุประสงค์ในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียง

วิสาหกิจชุมชนพื้นฐานที่จะเติบโตเป็นวิสาหกิจก้าวหน้า นั้น มีข้อสังเกตที่ได้จาก การศึกษาก็คือ มีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง โดยเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสำคัญ แต่เป็นการผลิตที่ใช้ในชุมชนและท้องถิ่น ถือเป็นวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานที่มีความยั่งยืนหากแต่ถ้าจะก้าวเป็นวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้าก็จะมีปัญหาเรื่องตลาดทั่วไป เนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นหรือภูมิภาคก็มีการผลิตเช่นเดียวกัน หากส่งซื้อจากที่นี้ไปใช้ก็จะไม่คุ้มกับค่าขนส่ง ซึ่งปัจจัยสำคัญของวิสาหกิจ ชุมชนก้าวหน้าประการหนึ่งก็คือ การที่วิสาหกิจชุมชนนั้น เกิดขึ้นมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ ผลิตภัณฑ์ต้นก าเนิดต้องมาจากท้องถิ่นนี้เท่านั้น

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น จัดตั้งที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ ไม่ใช่เป็นของบุคคลใด บุคคลหนึ่งแล้วใช้การจ้างงานในชุมชนแทน การรวมกลุ่มของคนในชุมชน (2) ผลผลิตมาจาก กระบวนการในชุมชน เป็นงานที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เริ่มจากครัวเรือนสู่ชุมชน มีวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ ภายในชุมชนหรือในท้องถิ่น (3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรม ร่มของชุมชน ไม่ได้เกิดจากการ เลียนแบบทำตามผลิตภัณฑ์ที่มีมากมายในท้องตลาด หรือทำตามหน่วยงานที่มาสนับสนุนในผลิตภัณฑ์ที่เหมือน ๆ กันในทุกภูมิภาค (4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ทำให้ผลผลิตมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หรือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นสินค้าที่บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

1. การทำความเข้าใจลักษณะพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชน ในการที่จะจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้นนั้น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจหลักการพื้นฐาน แนวคิดของวิสาหกิจชุมชน ที่ต้องการสร้างการพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน ดังนั้นวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานจึงเป็นการสร้างฐานรากของเศรษฐกิจในชุมชน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน จนถึงชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งหากต้องการสร้างโอกาสในระบบเศรษฐกิจของชุมชน โดยการพัฒนาให้เป็นวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า นั้น ต้องคำนึงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

2. การขยายโอกาสด้วยเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องการตลาดของวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า นั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง เมื่อผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ไม่มีส่วนแบ่งทางการตลาดหรือมีตลาดรองรับผลผลิตจำนวนไม่มาก ทำให้วิสาหกิจชุมชนขาดรายได้มาดำเนินกิจกรรมต่อไป ดังนั้นการขยายโอกาสด้วยเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่น่าพิจารณา

